

HET INDISCH NIEUWS

N.V.
„HET INDISCHE NIEUWS”

Directeur: G. de Pree

Hoofredacteur:
L. F. Tjijmstra

Bureau Red. en Admin.:
Vondelstraat 125
Tel. 391429 - Giro 85369
's-GRAVENHAGE

Abonnementsprijs:
p. kw. f 5.—, p. Nr. f 0.50

Geïllustreerd Weekblad uitsluitend gewijd aan de Overzeesche Gebiedsdeelen

Voor advertenties wende men zich uitsluitend tot het Bureau Bouwmeester en v. Leeuwen, Heerengracht 60, Amsterdam.

Naar nieuwe structuur des Rijks

De actueele ontwikkelingen in Indië hebben veel stof doen opwaaien, zoowel hier te lande als in den vreemde. Bij al de tribulaties, die de geesten de laatste weken hebben bezig gehouden, is het kernpunt, waarom tenslotte alle meeningen en geschillen zich bewogen, de verhouding van het Oostelijke gebiedsdeel tot het moederland en, ruimer gezien, de gansche structuur des Rijks. Wij zijn een nieuwe aera binnengetreden, met nieuwe ideeën en nieuwe levensvormen. Deze hervormingsgedachten openbaren zich vooral ook op staatsrechtelijk terrein. Met oude vormen en ook met ouden inhoud wordt gebroken.

Nochtans is het onjuist, de problemen,

ontwerp was, na behandeling in den Volksraad, door de Tweede Kamer aangenomen. Het had echter slechts een zeer beperkte strekking. Waar het om ging waren punten van practijk. De herzieningen betroffen alleen technische verbeteringen, die sinds de laatste belangrijke herziening der Indische staatsregeling van 1925 wenschelijk gebleken waren. Ingrijpende wijzigingen in de verhouding van Indië tot het moederland waren er niet bij betrokken.

Voor het overige waren het voornamelijk slechts lieden uit wetenschappelijke milieus en uit regeeringskringen en kenners van Indië, die het vraagstuk van een diepgaande hervorming bespraken. Niet

ding meer afleggen voor de Staten-Generaal en zoo verplaatste in feite het zwaartepunt zich naar den Volksraad, al bleef uiteraard in rechte de Gouverneur-Generaal niet verantwoordelijk voor dien raad. De Londensche regering beperkte zich in dezen tijd voornamelijk tot de buitenlandse betrekkingen.

Zoo groeide daar ginds het besef, dat men redelijk wél eigen zaken kon beredderen. En met dit groeiende besef van eigenwaarde groeide ook het verlangen naar staatsrechtelijke hervormingen. In den Volksraad kwam dit meermalen tot uiting. Van Indonesische, doch ook van andere zijde drong men aan op herziening van het bestel, welke zou strooken met de feitelijk gewijzigde omstandigheden. Anderen evenwel — en in de eerste plaats de Indische regeering — wezen er op, dat principieele wijzigingen in dat tijdsgewricht onaanvaardbaar waren. Het gerechtvaardigd argument in deze was, dat een verandering der structuur van het Koninkrijk pas in behandeling genomen kon worden, wanneer ook het Nederlandsche volk vrijelijk zijn inzichten kenbaar kon maken.

De aanstaande Rijksconferentie en haar voorgeschiedenis I

die wij ons thans stellen in een door eigen leed gelouterde sfeer, te beschouwen als geheel nieuwe vraagstukken.

Reedr vóór den oorlog was er een strooming, die om vernieuwing riep in de verhoudingen. Maar wel is het juist, dat door de tragische gebeurtenissen der afgelopen oorlogsjaren, die stroomingen zijn geactiveerd. Men is wakker geschud en heeft open oog gekregen voor gerechtvaardigde verlangens en gevoelens van anderen. Men heeft meer besef gekregen van wat er wrong in de oude verhoudingen en wil hieraan verhelpen door drastische herziening.

Al is dus het vraagstuk van de herziening van de structuur des Rijks niet nieuw in den letterlijken zin, wél nieuw is de *kracht*, waarmee het vraagstuk wordt aangevat en het zichzelf stelt.

Op het oogenblik van den verraderlijken inval der Duitschers in Nederland, in Mei 1940, was bij de Eerste Kamer ahangig een wetsontwerp tot wijziging van de Indische staatsregeling. Dit wets-

in de laatste plaats stelde men in Indië hierin belang.

Het onderwerp van een in te stellen Rijksraad vormde reeds eenige jaren vóór den oorlog stof tot dagbladartikelen in de Indische pers.

De bezetting van Nederland door de Duitschers bleef in deze niet zonder invloed.

Doordat H.M. de Koningin en het Kabinet zich te Londen hadden gevestigd, bleef weliswaar het opperbestuur in functie, doch Indië was in materieel en personeel opzicht vrijwel op zichzelf aangewezen. De inmenging van het Plein in vele en velerlei zaken van intern-Indische strekking had men de laatste jaren in Indië zeer onplezierig gevonden. Hierin was het grootste deel van de Nederlandsche pers in Indië het met de inheemsche stroomingen wel eens. De Deutsche bezetting maakte aan dezen toestand een einde.

De bevoegdheid van het Nederlandsche parlement om in vele zaken uiteindelijk te beslissen, werd een doode letter. De Indische overheid kon door de omstandigheden geen rekening en verantwoor-

De Commissie Visman.

In Mei '40 was in Indië bij den Volksraad eér motie ahangig gemaakt, waarin de Regeering werd verzocht met het opperbestuur in overleg te treden inzake verderen staatkundigen uitbouw van Nederlandsch-Indië overeenkomstig art. 1 der Grondwet.

Deze motie kwam in Augustus 1940 in behandeling. De Indische Regeering nam toen het standpunt in, zooals boven uiteengezet. Anderzijds echter deed zij, toegevend aan den op Haar uitgeoefenden druk, een concessie. Zij zegde toe een commissie te zullen vormen, die een onderzoek zou instellen naar de heerschen- de verlangens op staatkundig gebied.

En inderdaad werd bij Gouvernementsbesluit van 14 September 1940 een „commissie tot bestudeering van staatsrechte-

lijke hervormingen" ingesteld. Deze commissie kreeg tot taak te onderzoeken de wenschen en opvattingen „bij de verschillende landaarden, lagen en standen in de Nederlandsch-Indische gemeenschap", „op het terrein van de staatkundige ontwikkeling van Nederlandsch-Indië — zoowel ten aanzien van het centrale regeerapparaat als ten aanzien van de gedecentraliseerde bestuursvoering — en de daarmee samenhangende positie van de diverse bevolkingsgroepen".

Van dit onderzoek moest deze commissie een „beredeneerd verslag" uitbrengen, omkleed met beschouwingen, die genoemde wenschen en opvattingen duidelijk zouden maken „en op de consequenties daarvan ten aanzien van staatsbestel, wetgeving en maatschappij (zouden) wijzen."

De commissie diende tevens in haar onderzoek en studie te betrekken „de mogelijkheid en consequenties van de instelling van een Indisch burgerschap en van een vervanging van de benamingen „Inlander" en „Inlandsch" door andere termen in de wetgeving."

In deze commissie werden benoemd:

Tot lid tevens voorzitter: Dr. F. H. Visman, lid van den Raad van Nederlandsch-Indië;

Tot leden:

Mr. K. L. J. Enthoven, directeur van het Departement van Justitie in Nederlandsch-Indië;

Dr. Mr. Todoeng gelar Soetan Goenoeng Moelia, lid van den Volksraad;

Mr. Ir. Ong Swan Yoe, tevoren ingenieur bij 's Lands Waterstaat te Palembang, vervolgens te Soerabaja en daarna Lid van het College van Gedeputeerden van den Provinciaal Raad van Oost-Java;

R. A. A. Soejono, lid van den Raad van Nederlandsch-Indië (later minister zonder portefeuille te Londen en aldaar overleden);

Prof. Dr. R. Soepomo, tevoren ambtenaar belast met het geven van onderwijs in het adatrecht aan de Rechtshoogeschool en de Bestuursacademie, beide te Batavia gevestigd, en sedert benoemd tot hoogleraar in het adatrecht; en

Prof. Dr. W. F. Wertheim, hoogleraar aan de Rechtshoogeschool te Batavia.

In deze commissie van zeven (inclusief den voorzitter) zetelden derhalve drie Europeanen, drie Indonesiërs en één Chinees.

Zij werd door haar voorzitter geïnstalleerd op 25 September 1940.

Koninklijke radiorede:

één jaar na den Duitschen inval.

Op 10 Mei 1941, één jaar na den inval der Duitschers in Nederland en ongeveer een half jaar vóór den Japanschen aanval op Pearl Harbour en de Nederlandsche oorlogsverklaring aan Japan (6 December 1941), hield H.M. de Koningin een radiorede, waarin Zij toezegde de „aanpassing van de structuur van de over-

zeesche gebiedsdeelen en de bepaling van hun plaats in het Koninkrijk overeenkomstig de gewijzigde omstandigheden" in overweging te zullen nemen.

Op 16 Juni 1941 kondigde de gouverneur-generaal van Nederlandsch-Indië, Jhr. Mr. A. W. L. Tjarda van Starkenborgh Stachouwer, bij de opening van de volksraadszitting, krachtens koninklijke machtiging, een rijksconferentie aan over de herziening der structuur van het Koninkrijk, bijeen te roepen aanstonds na den terugkeer van de regeering in het Moederland. Hierdoor kreeg de arbeid van de commissie-Visman het karakter van een Indische voorbereiding van deze conferentie.

Een verslag met een verleden.

De commissie-Visman bracht in December 1941, juist twee dagen na onze oorlogsverklaring aan Japan (6 December 1941), haar verslag uit

graphischen weg was vermenigvuldigd.

Wegens het groote belang van dit rapport heeft de Minister van Overzeesche Gebiedsdeelen besloten een herdruk hiervan het licht te doen zien, om het in zoo wijd mogelijk kring hier te lande en in Indië, waar, volgens den Japanschen radio-omroep, alle Nederlandsche boeken zijn vernietigd, bekendheid te verschaffen.

Dit is inmiddels geschied. De tweede druk verscheen te New York in 1944 en is thans verkrijgbaar bij de Rijksuitgeverij te 's-Gravenhage.

In het eerste deel geven verschillende medewerkers een beschrijving van de ontwikkeling van Indië tusschen den eersten en den tweeden wereldoorlog. Het tweede deel bevat het eigenlijke verslag en verstrekt een overzicht en groepeerings van de in Indië levende wenschen, alsmede een uiteenzetting van de consequenties daarvan.

In haar verslag heeft de commissie een zekere beperking in acht genomen

Aller oogen richten zich op Indië!

Incidenten ginds, vèrgaande meeningsverschillen en bewogen vergaderingen hier. Gekleurde perscommentaren uit alle hoeken der wereld!

Den achtergrond van de bloedige incidenten op Java en het gerucht rond Soekarno vormt de kwestie van den toekomstigen status van het Oostelijke Gebiedsdeel van ons Koninkrijk.

De huidige status van Nederlandsch-Indië moet herzien worden. Dat staat voor allen vast. Doch hoe en in hoeverre? Hierover loopen de gemoederen warm. Daarenboven klagen sommigen, dat er nog steeds niets *gebeurt*. De eeuwige klacht trouwens van alle voortvarenden en..... ontevreden.

Doch *wat* er reeds precies is geschied, *welke* punten reeds zijn vastgelegd inzake het aanstaande statuut van Indië en nopens de procedure voor de herziening der heerschende verhoudingen, hiervan weet men door de bank zeer weinig.

In een tweetal artikelen zullen wij voor den lezer schetsen de preliminair tot de herziening der structuur van ons Koninkrijk. Hij zal dan zelf tot oordeelen in staat zijn.

In dit eerste artikel zijn samengevat de jongste ontwikkelingen in deze tot het begin van den oorlog in Indië.

Althans is dit, nu reeds klassiek en beroemd geworden, verslag dat een wisselvallige historie achter den rug heeft, op dien dag gedateerd. Het werd gedrukt, toen de Japansche vloot reeds koers zette naar Nederlandsch-Indië.

Het rapport bestaat uit twee deelen. De druk van het eerste deel viel nog in December 1941, die van het tweede deel in 1942. Het is het laatste groote boekwerk, dat de landsdrukkerij in Batavia afleverde vóór de Japanners de hoofdstad bezetten.

Men zond een belangrijk aantal exemplaren naar de Regeering te Londen en aan verscheidene Nederlandsche en Nederlandsch-Indische vertegenwoordigers buiten Nederlandsch-Indië. Blijkbaar zijn deze alle in getorpedeerde schepen terecht gekomen. Alle..... behalve één exemplaar, dat te Washington werd ontvangen!

De Regeering te Londen nam kennis van het verslag, nadat dit langs photo-

door de onderwerpen der centrale organisatie en der verhouding tot het Moederland, alsmede de verhouding tusschen de bevolkingsgroepen in Indië tot den hoofdschotel te maken. De wenschen inzake de gewestelijke, regionale en locale organisaties zijn slechts verwerkt voor zoover zij samenhang vertoonden met de centrale organisatie. T.

Fragmenten

door G. A. van Bovene, hoofdredacteur „Aneta”

In een tijdschrift als „Het Indisch Nieuws” kan ik er zeker van zijn, niet alleen sympathie te vinden voor al onze rijksgenooten in de Oost, maar ook begrip van hetgeen daar vroeger heeft plaats gevonden en hetgeen daar nu gebeurt.

Voor deze week zou ik hier achtereenvolgens drie fragmenten aan U willen voorzetten.

Ik zou U ten eerste iets willen zeggen over het Indië, zooals het was, tot vlak vóór de komst der Japanners.

Dan wil ik U, als tweede fragment, iets geven over het Indië, zooals het leed onder den druk der Japanners. Dat leed duurt op dit oogenblik helaas nog altijd voort en behoort zoo snel mogelijk te worden opgeheven. Elk uur is te lang.

En ten slotte iets over de toekomst.

Indië vóór de Japanners kwamen

Tot op den dag van Pearl Harbour, ondanks de militaire voorbereidingen, die met kracht waren aangevat, — was Indië lieflijk en rustig. Er was een groote saamhorigheid, wij wisten allemaal, wèlk gevaar dreigde en Z.H. de Mangkoenegoro, die helaas gedurende de latere bezetting is gestorven, waarschuwde de bevolking van het Mangkoenegorosche rijk, dat de *zwartste onderdrukking* zou volgen, wanneer eenmaal de Japanners op Java zouden komen.

Wèlk gevaar dreigde, was algemeen bekend. Maar Indië vertoonde hetzelfde beeld van stilte en rust.

Dit is niet in tegenspraak met de berichten, die ge allemaal hebt gehoord over de intensieve voorbereidingen, die *tegelijktijd* gaande waren. Het bestuur in Indië, — de Nederlandsche en Inheemsche corpsen, — wisten alle maatregelen zoo te nemen, dat ze *begrepen* werden. Alles, wat er gebeurde, geschiedde in overleg. In de regentschapsraden, in de raden der gemeenten, in de Volksraad en overal, waar leiders der gemeenschap bijeenkwamen, was eenstemmigheid. Er werden loopgraven gemaakt en maatregelen tegen luchtbescherming genomen. Mannen en vrouwen van elken landaard werkten mee, er werden meer militaire oefeningen gehouden dan ooit en onze vloot was voortdurend in een staat van paraatheid..... doch de bevolking bleef rustig. Zij werd niet opgehitst, doch gewaarschuwd. Zij werd toegesproken in den geest van de *adat*, de traditie, zij was daardoor in staat, om alles te verwerken.

Ik geloof, dat onze methode de juiste is geweest. Want er zal wel niemand zijn, die wil betoogen, dat de huidige toestand van chaos die hier en daar thans is ontstaan, voor de Inheemsche bevolking bijzonder gelukkig is. Noch voor eenige andere bevolkingsgroep. Noch voor de geheele wereld.

Ik geef U alleen de *vetten*, zooals ze waren, tot vlak voor de oorlogsverklaring, die komen moest. Vrouwen en mannen

werden paraat gemaakt, alle maatregelen werden genomen in den geest van de bevolking en naar de sfeer van het land. Nederland en Indië bleven allebei de traditie volgen, waarin zij gezamenlijk zoo veel hadden bereikt. En gedurende de drie maanden van strijd onmiddellijk ná Pearl Harbour, is gebleken, dat hierdoor wederom groote resultaten werden bereikt.

Wanneer de geschiedenis van den Pacific-oorlog geschreven wordt en *alle* factoren bekend zijn, zal zeker worden vastgesteld, dat ons verzet onder meer beslissend was voor het lot van Australië. Ook behoeven wij niet te wachten op den geschiedschrijver om reeds nu te kunnen vaststellen, dat wij, in de troebele sfeer van dit moment, zeer zuiver staan en tegenover de geheele wereld kunnen verklaren, dat wij geen enkele seconde de belangen van de bevolking uit het oog hebben verloren. Ik noem U in dit verband twee punten:

ten eerste zijn *alle Nederlanders tezamen met de Inheemschen gebleven*. Op hun post. Met inzet van hun leven.

ten tweede werd bepaald, dat alle vernielingen, die bij de komst van den vijand zouden worden toegepast, uitsluitend *die* objecten zouden betreffen, die niet voor de Inheemsche bevolking schadelijk zouden zijn.

Ik kan deze punten gemakkelijk aanvullen. Ge behoeft er alleen maar aan te denken, hoe alle Nederlanders, die gebleven zijn, de „zwartste onderdrukking” hebben ondergaan met alle Inheemschen, die zich standvastig daartegen poogden te verzetten, en hoe zij, die dit hebben overleefd, onmiddellijk weer gereed zijn, opnieuw te beginnen. *Als hun slechts de kans gegeven wordt.*

Vandaar mijn stelling, dat er niet behoeft te worden onderhandeld of gedebatteerd over de vraag of de Nederlanders in Indië moeten terugkeeren.

Want zij zijn daar nimmer wèg geweest. Het Indië, dat wij allen hebben gekend, werd geschonden, het werd in een sfeer gedrongen, waarin het zich niet thuis gevoelde.

Maar het werd niet voorgoed verminkt, juist, omdat wij bij elkaar bleven. Het zal herrijzen, zooals thans Nederland bezig is te herrijzen. Het zal groot-scher zijn dan ooit, het zal, in geheel Azië, een voorbeeld blijven van welvaart en rust, zoodra wij weer de bevolking zelve en haar leiders bereiken, zoodra wij weer kunnen voortgaan met den opbouw, waaraan wij gezamenlijk bezig waren. Het *tempo* is een zaak voor de Rijksconferentie.

De Japansche sfeer moet worden opgeruimd. Want het is de *Japansche* sfeer, die nog altijd haar invloed doet gelden.

In dit verband wil ik afrekenen met het begrip „koloniale sfeer”, dat ergens in dezen tijd weer uit de rommelkamer is tevoorschijn gehaald.

Deze koloniale sfeer, (daaronder meen ik te moeten begrijpen een neiging tot onderdrukking, een bejegening, die onbehoorlijk en onbeschaafd was, een verhouding van heer tot slaaf, van onderdrukker tot onderdrukte,) bestaat niet onder democratische verhoudingen. Zij is tegen den Nederlandschen geest.

Deze sfeer bestond in Indië *niet* voor Pearl Harbour, zij bestond niet gedurende den strijd tegen Japan en zij is er zeker ook nu niet meer. Wèl zou men kunnen zeggen, dat Soekarno met zijn aanhangers bezig is te pogen de onderdrukking van den Japanner voort te zetten of te bestendigen en aldus een dictatuur in te voeren, die verdacht veel lijkt op de ergste onderdrukking, die ooit ergens werd toegepast.....

Is niet reeds ook een Engelsch generaal daarvan het slachtoffer geworden?

De berichten mogen verward zijn en wellicht te fragmentarisch, — ze zijn toch niet zoo verward en onvolledig, dat ge er niet uit kunt opmaken, dat de Soekarnisten geen stem van verzoening aan het woord laten. En ook zult ge hebben gezien, dat er noch van orde en rust, noch zelfs van systematisch vrijlaten der krijgsgevangenen sprake is... Behalve in *woorden*.

Indië onder Japanschen druk

Ik kom aan mijn tweede fragment. Japan meende tot taak te hebben, geheel Azië — en zelfs de geheele wereld, — onder zich te brengen. Er zou geen andere stem meer zijn dan de Japansche. Iedereen zou in de „welvaartssfeer” der Japanners worden betrokken. Alleen Japan wist, hoe dat gebeuren moest.

Vraag nu maar eens aan de Filipino's, hoe zij over het experiment denken.

Vraag het ook maar, straks, aan die Inheemschen in Indië, die aan den lijve hebben gevoeld, wat het beduidde, om met Japanners te leven. Ge krijgt er niet spoedig de kans voor, want een deel van hen is reeds vermoord en een ander deel komt, als het aan de Soekarnisten zou liggen, niet aan het woord.

Maar wát we weten, is genoeg. Wij weten, dat — zooals generaal MacArthur het eens in een persconferentie uitdrukte, — „de Japanners hebben gewerkt als *mollen* om zich in te graven” en alles hebben dienstbaar gemaakt aan hun oorlogszucht en hun onverbloemde eigenbelangen. Zij hadden niet noodig om het bestuur uit te oefenen door tusschenkomst van het Inheemsch bestuur, zij hadden alleen slaven noodig, die werden weggelokt onder schoone beloften. Zij hebben geplunderd en *de klok in Indië eeuwen willen terugzetten*.

Toen hun einde kwam, hebben zij getracht om hun teleurstelling om te zetten in verraad. Hun plannen lagen gereed. Zij lieten een „republiek” uitroepen en kozen als haar leider een vijand der Nederlanders, een vijand der geallieerden en een vijand van elke normale evolutie. Zij kozen Soekarno, den man, dien ik zelf heb hooren verklaren, dat hij geen enkele vreemde overheersching zou aanvaren, doch die na Pearl Harbour de eerste was, om zich bij een Japansche overheersching aan te sluiten.....

Indië heeft, met zwiigende, met *stille kracht*, zich tegen den Japanner verzet.

Het heeft zijn leed gedragen. Het wacht nu op de kans om zijn welvaart te zien terugkeeren en tot geregelde toestanden te komen.

Wij en zij hebben nu geduld en wijsheid nodig en aan hen, die thans de verantwoordelijkheid moeten dragen voor besprekingen, voor regelingen, die in deze weken worden gehouden en getroffen, moeten wij ook *kracht* toewenschen om zoo spoedig mogelijk de kern der bevolking te bereiken.

Indië heeft den Japanschen druk moedig, eerbiedwekkend en krachtig doorstaan. In drie en een half jaar heeft Japan natuurlijk niet kunnen verwoesten, wat in eeuwen werd opgebouwd, ook al hebben zij dan als „mollen” gewerkt.

Maar nú moet Indië de kans hebben, om zoo snel mogelijk van de lucht, die de vijand heeft achtergelaten, te worden bevrijd. De manier, waarop dit gebeurt is niet alleen een probleem voor Nederland. Het is een *wereldprobleem* en wij staan thans in het volle licht. Wij kunnen dit licht verdragen: — sterker, *hoe meer licht, hoe beter.*

Er is, ook na hetgeen de Nederlanders en de Inheemschen tezamen droegen *niets*, waarvoor wij ons behoeven te schamen. Wij spelen alleen in de kaart van Japan en zijn aanhangers en wij verspelen den eerbied van het buitenland door thans vergoelijkend over een vroegeren tijd te spreken. Nederland had een goeden naam als mogendheid in 't Verre Oosten. Wij kunnen dien eerbied alleen behouden door juist thans te toonen, dat wij ervaring hebben en wetenschap. Wij moeten juist nu het hoofd niet kwijt-raken, juist nu toonen, dat ook wij hier, in het Westen, door veel leed hebben geleerd wat nog noodig is, om een volmaakte gemeenschap te stichten. De Duitschers kregen ons hier niet klein, omdat zij stuitten op een harde, door traditie gevormde kern. Zoo moet ook Japan, ondanks zijn harde werken en ondanks zijn listige plannen met een „republiek” ontdekken, dat Nederland zich ook daarginds een monument heeft gebouwd, waarin de traditie van Nederland en de *adat* der Inheemschen de grootste rol hebben gespeeld.

Het derde fragment

En als derde fragment nu iets over de toekomst. Neem den bundel berichten van de laatste weken. Door het gebrek aan papier hebben de dagbladen daarvan slechts een deel kunnen opnemen.

Er zijn hiaten en er zijn veel wonderlijke, welhaast ongeloofelijke incidenten. Hierdoor wordt het moeilijk om ons het geheel thans voor te stellen. Maar toch kunnen we enkele lijnen nu alreeds zien. Wij hooren, dat op Sumatra alles rustiger gaat. Wij merken, dat Borneo vrijwel geheel is gekalmeerd, voorzover dat noodig was. Ook beginnen wij te vermoeden, dat men op Java de kern der bevolking spoedig zal bereiken. Helaas niet zonder strijd.

Een blik op de kaart overtuigt ons, dat Indië groot is. Onze herinnering vertelt ons, dat het „zachtste volk der aarde” zeer vatbaar is voor gerucht. In een land van stilte is alle gerucht sterker hoorbaar dan elders. Berichten worden daar gedragen door den wind. Deze *kabar angin* kunnen gevaarlijk zijn, wanneer zij niet door andere berichten worden achterhaald. Indië verkeert dus nu,

voorzover het de buitengewesten betreft, in een sfeer van overgang en ik heb groot vertrouwen in de mogelijkheden, die daar spoedig zullen blijken. Wat Java aangaat, ook hier *zullen wij slagen.*

De bevolking is *niet* vergeten, wat Nederlanders gedurende de bezettingsjaren tegelijk met hen hebben ondergaan. Zij is *niet* vergeten, hoe rustig het was voor de vijand kwam. *Zij wil den vrede* en de Javaan is natuurlijk tot bespreking bereid. Hij zal zich misschien, zooals wij, op het oogenblik lichtelijk verbazen over de wijze, waarop deze besprekingen zijn ingeleid. Maar hij zal gelooven, precies als wij, aan den goeden wil en aan den uitslag. Hij zal, zooals wij, begrijpen, dat we, na den ramp van de Japansche overheersching, een nieuwe periode van welvaart kunnen bereiken. Op grond van ons verleden, op grond van het leed der

laatste jaren, zoowel hier als ginds, kunnen wij er zeker van zijn, dat ook het buitenland ons zal erkennen en begripen.

Het gaat alles niet vlug. Dat is waar. Maar tóch vlugger dan ge wel denkt. Want reeds nu klaart de sfeer op, reeds nu weten we en merken we, dat *de padi onhoorbaar blijft groeien* en dat er weer welvaart zal heerschen en weer plannen kunnen worden gemaakt.

Het is een geheel andere sfeer dan de Westersche, waarin thans een nieuwe en betere toekomst wordt geboren.

Laat ons vertrouwen, dat de offers, die wij de vorige week hebben herdacht, niet vergeefs zijn gebracht.

Laat ons zeker zijn van een toekomst, waarin Oost en West wederom tezamen zullen gaan.

Tezamen en náást elkaar.

Nederland reikt Indië de hand door de lucht

Op tien November a.s. zal het eerste vliegtuig een proefvlucht maken naar Nederlandsch-Indië. Post en passagiers zullen vervoerd worden.....

Simple berichtje in de dagbladen; simple aankondiging van een gebeurtenis, die toch zoo enorm belangrijk is.

Onze gedachten gaan terug. Onze herinnering verwijft bij dien gedenkwaardigen dag in den jare 1924, toen Van der Hoop en zijn wakkere bemanning in de kleine Fokker stegen. De kleine Fokker, nu met veel kunst en vliegwerk omgebouwd voor deze krachtprestatie: extra benzinetanks, extra voorraden.

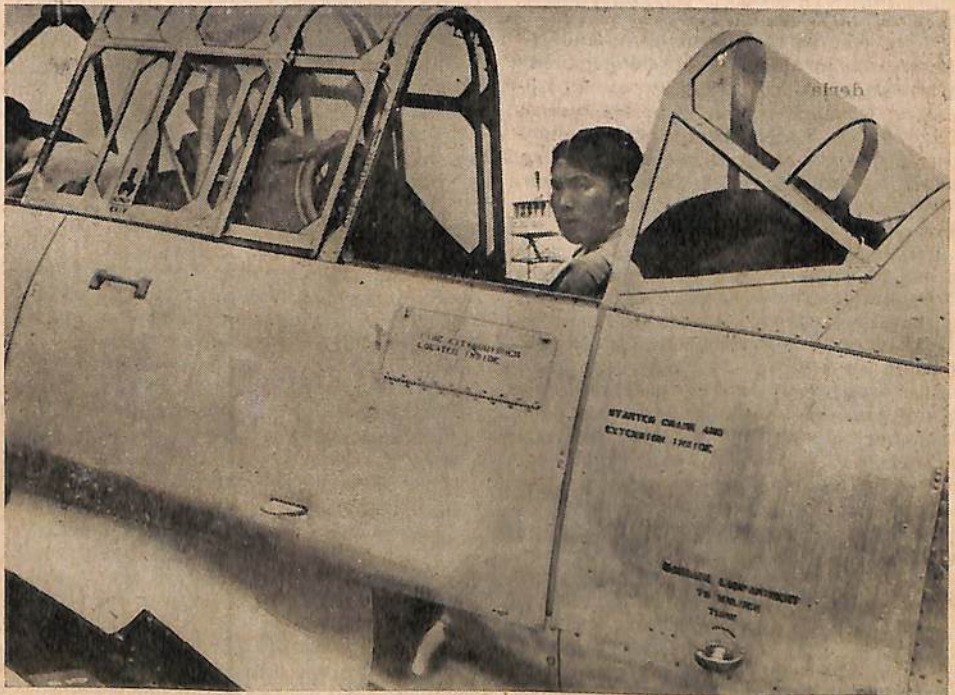
En dan het afscheid op Schiphol. Schiphol, een grasveld en een paar ge-

bouwtjes. Duizenden zijn aanwezig, honderdduizenden, neen, miljoenen leven mee

Het eerste vliegtuig naar Indië.

De tijd gaat verder. Op 25 September 1930, na nog een aantal proefvluchten, opening van den regelmatigen vliegdienst op Indië. Eén vliegtuig in de veertien dagen. F VII toestellen, die 12 dagen over de reis doen en 500 kg. bagage kunnen meevoeren. Amsterdam—Athene—Alexandrië—Karachie—Bangkok—Singapore—Batavia. Twaalf dagen, een wonder.....

Nog verder. Reeds één jaar later (1 October 1931) den wekelijkschen dienst Nu met Fokker's F XII, die 82 vliegereen noodig hebben en er tien dagen over

De Nederlandsch-Indische Luchtmacht. Het personeel van de Nederlandsch-Indische luchtstrijdkrachten wordt momenteel in Amerika geschoold. Onder het personeel zijn ook Indonesiërs. Op de foto een Indonesisch piloot in zijn lesvliegtuig.

De F VIIa, één der eerste typen waarmede de K.L.M. op Indië vloog.

doen. Nederland — Java, per reis vijf passagiers door de lucht. De „Koninklijke Luchtvaartmaatschappij voor Nederland en Koloniën” onder haar energieke directeur, den heer Plesman, krijgt een wereldfaam. Ononderbroken, wekelijkse verbinding. Het vertrek van Schiphol, dat langzamerhand zijn aanzien van „luchthaven” krijgt, veroorzaakt al minder opwinding dan het vertrek van de 10.05 trein Amsterdam—Den Haag.

Verder; wij schrijven December 1933. Achttien December, een koude dag. Schiphol verkeert in koortsachtige opwinding. De „Postjager,” die de Kerstpost op tijd in Indië zou brengen is onderweg uitgevallen. De heer Plesman belooft Nederland zijn Kerstpost tóch op tijd in Indië. De „Zilvermeeuw” zal zijn recordvlucht maken, ook deze machine is een der paradepaardjes. In vier dagen naar Indië! Ongelooflijk? Ja, maar niet onmogelijk; voor de K.L.M. is niets onmogelijk.

De zware machine wordt naar buiten gerold. Proefdraaien der motoren. Een der Wasps slaat af. Draait aarzelend 'n paar slagen, slaat weer af. Motorstoring.

Zal de opzet mislukken; geen Kerstgroet naar Indië?

Een andere machine wordt naar buiten gerold. De „Pelikaan”, een normaal lijn-vliegtuig van de Indië-route. Proefdraaien der motoren. Alles O.K.

Voor vrij.....

Contact.—

In vier dagen, vier uren en veertig minuten naar Indië. De Kerstpost is op tijd. Smirnov, Soer, Grosveld, Beukering: de Kerstpost is op tijd.

Niets is onmogelijk voor de K.L.M....

12 Juni 1935, halfwekelijkse dienst met de Douglas D.C.2. Elf passagiers, vijf en een halve dag, 60 vliegreuen.

Tweemaal in de week neemt een piloot van zijn vrouw afscheid: „Ik breng een aapje voor je mee. En een kokosnoot!” Tweemaal in de week flitst de

seinlamp van het stationsgebouw op Schiphol, nu 'n wereldluchthaven, die de vergelijking met het buitenland kan doorstaan. Met de regelmaat van de klok naar Indië. Met de regelmaat van den wekker, klaagt de langslaper, die in Athene het vertrek wel wat heel vroeg gesteld vindt. Vertrek te Athene zoo en zoo laat, vertrek van Bagdad zoo en zoo laat. De luchtlijn Nederland — Indië is de langste der wereld, en de snelste, en de comfortabelste. Uw verzorging aan boord is gelijk aan die van een luxe-hotel. U slaápt van Schiphol

naar Tjillitan. Of tenminste, U kunt slapen. U doet dat niet. U kijkt naar de Akropolis, naar de Pyramiden, naar de woestijnruiters, naar de gouden tempel, naar de boerenkoolbosschen van Sumatra, naar Uw vrienden op Tjillitan....

Twee jaar later: driemaal in de week starten de tweemotorige Douglas D.C.3 machines met elf passagiers aan boord naar Indië. Vijf en vijftig vliegreuen, vijf en een halve dag. Sneller dan de Imperial Airways, sneller dan de Air France.

Dan komt de oorlog. In den beginne wordt de lijn Amsterdam — Batavia: Napels — Batavia (van 1 September '39 tot 22 Juli 1940) en weer later: Lydda — Batavia, maar als de bom in het Verre Oosten ook is gebarsten, moet al het werk in Februari 1942 worden stilgezet.

Sneller dan ooit

En nu: tien November 1945. Weer zal een eerste vliegtuig naar Indië vertrekken. Weer een proefvlucht. Het vliegtuig? Een viermotorige Douglaslucht-reus genaamd D.C.4, alias C54, alias R5D 44 passagiers, kleedkamers, buffet. 25% sneller dan de DC 3, vier maal zoo groot!

De maatschappij? Neen, niet de K.L.M., nog niet. De nieuw opgerichte Nederlandsche Regeerings Luchttransport Dienst (Netherlands Government Air Transport) heeft de supervisie. De K. L. M. is echter als „contractor” aangesteld en zal uit dien hoofde de exploitatie en technische uitvoering voor haar rekening nemen. De regering verkreeg de beschikking over een veertiental DC 4's van Amerika en deze machines zullen op de Indië-route worden ingezet. Eventueel ook nog een aantal Lockheed „Constellations” die reeds door de K. L. M. besteld zijn, speciaal ten behoeve van de Transatlantische verbinding.

De Douglas C 54 (DC 4) op Schiphol. Hiermede zal de Indië-lijn heropend worden.

De Lockheed „Constellation”,
waarvan de K.L.M. er vier heeft aangekocht.

Loopt alles volgens de plannen, dan zal het volgende schema worden afgevoerd: op 10 November vertrek van het eerste vliegtuig, dat twee weken later weer in Nederland terug verwacht wordt. Men ziet, hoewel de tocht zelf in twee dagen gemaakt kan worden — voorlooppig echter rustig aan in vier — wordt deze eerste reis geen recordjagerij.

Op 24 November vertrekt dan het tweede vliegtuig, het eerste in den regelmatigsten dienst. Vier dagen later het volgende enzovoorts. Dit schema wordt veertien dagen volgehouden, daarna driemaal per week (ook veertien dagen), en respectievelijk vier, vijf, zes maal per week, totdat met ingang van 1 Februari 1946 de dagelijksche dienst bereikt is.

Een speciale commissie, waarin vertegenwoordigers van den commandant der Luchtstrijdkrachten (LSK), den repatrieringsdienst, den directeur-generaal van den Rijksluchtvaartdienst en van de K. L. M. zitting hebben, is ingesteld speciaal om alle mogelijk- en moeilijkheden te bestudeeren, die met de Indië-route verband houden. Hierdoor is 'n bevredigende coördinatie der krachten mogelijk.

Er zal weer luchtpostverbinding, Nederlandsche luchtpostverbinding met Nederlandsch-Indië zijn. De repatriering der landgenooten, die zoo lange jaren in de interneering gezucht hebben, zal door de lucht kunnen geschieden. Belangrijke regeeringspersonen zullen snel naar Indië kunnen reizen. Snel? Ja, ook al zal de DC 4 er in het eerste jaar nog vier dagen over doen, met gebruikmaking van de zgn. „slop crews”, die op de tussenstations de vliegtuigen van hun collega's kunnen overnemen, wordt de reisduur reeds tot twee dagen bekort. De eventueel in te zetten „Constellations” doen er met hun kruissnelheid van 420

km. (maximun: 540 km.) zeker maar twee dagen over.

Hoe de toestand is van de vliegvelden onderweg en van die in Indonesië is nog onbekend. Kolonel B. G. van Os van Delden, die behalve leider van den repatrieringsdienst, ook nog K. L. M.-official is, heeft op zijn tocht naar Batavia, een studie gemaakt van de vliegvelden onderweg. Op dit oogenblik zijn daarover echter nog geen gegevens beschikbaar.

„Tjililitan” en „Kebajaran”, de beide Bataviaasche vliegvelden worden gebruikt, maar in hoeverre zij beschadigd zijn, valt ook nog niet met zekerheid te zeggen.

„Schiphol” moet wat de gebouwen betreft practisch van den grond af weer opgebouwd worden. De gemeente Amsterdam legt bij den wederopbouw een prijzenswaardige activiteit en voortvarendheid aan den dag. Nieuwe startbanen worden aangelegd (à raison van een half miljoen gulden per stuk), een voortreffelijk geoutilleerd stationsgebouw zal verrijzen. Vóór September 1946 zal men zich echter nog met improvisaties moeten behelpen.

En de kosten? De N.G.A.T. wordt op commercieele basis ingericht. Als de route de normale „sprongen” van ongeveer 2000 km. kunnen worden aangehouden, dan betaalt U, als U zoo gelukkig bent voor een zoodanige luchtreis in aanmerking te komen, 1750.— gulden. De groote concurrentie, die op dezen lijn zal ontstaan (behalve de Engelsche en Fransche maatschappijen, zullen waarschijnlijk ook twee Amerikaasche in hun „around the world service” een deel van de Indië-route opnemen) zal echter, naar men verwacht, deze exorbitante prijs, vrij spoedig doen dalen.

V.

Geluiden

Ik snuif den geur op van versch brood, die me uit de open deuren van een bakkerij tegemoet komt en ik denk: typisch Hollandsch. Ik herken dien geur van vroeger, van den verloftijd. Deze geur hoort hier, speciaal in dit land, zooals ook fondants en kiespijn voor mij iets specifiek Hollandsch beduiden. Niet dat er geen bakkerijen zijn in Indië en andere landen, met hun overal toch eendere lucht van pas gebakken brood, maar er zijn van die dingen: klanken, geuren, vergezichten, die typeerend zijn voor een bepaalde streek, deel uitmaken van de sfeer, die er heerscht en daarom elders niet opvallen of er dissoneeren. Zoo zijn het vooral geluiden, die voor mij Indië beteekenen: klanken, die enkel dáár volmaakt tot hun recht komen. Geeft hier de radio wat gamelan-muziek, dan vind ik die bepaald leelijk, want die past hier niet in dit koude, nuchtere land, die klinkt niet in een gezellige, Hollandsche huiskamer, die leeft hier niet. Maar dáár.....

Als donkere, wanstaltige reuzen steken de bergen af tegen de koud-blauwe nachtlucht met haar milliarden sterren. Koel maanlicht zilvert over de heuvels, zilvert over de vlakke, waar ver de lichtjes pinkelen van een kleine stad.

Stilte van duizend teere geluiden: tjirpende krekels, het ruischen van bamboe en dan, helder opeens, de klank van een gamelan uit een nabije dessa. In de zoelte van den nacht is het feest van de bruiloft één eentonig en toch diep-melodieuus lied. Uit bewegen van handen ontstaat langzaam een dans: een lichaam gaat leven en wordt tot een soepel, lenig, rhythmisch bewegen op de klanken van een fluit, die de gamelan zacht begeleidt. Rondom zitten de donkere gestalten in het duister der boomen en kampong-huisjes gehurkt te luisteren en kijken naar dit spel dat dansend gespeeld wordt in het licht van de maan. Spel van klank en beweging, dat voor ons, Westerlingen, die het zoo slecht begrijpen, één eindeloos herhalen is. Maar toch, bekoord door sfeer en geluiden, droomen we even weg naar een rijk, dat nooit het onze kan zijn: den geest van het Oosten.

Uren duurt het feest, uren, terwijl de wind huilt door de bladeren en lich' wolkenschepen varen langs de maan. En als er eindelijk een zwijgen komt, is het of er klanken blijven zweven van die eentonige melodie, die geen begin heeft en geen slot.

Holland beteekent voor mij nuchter, zakelijk, hard leven; Indië droom en romantiek. Vandaar misschien, dat de geluiden, die me hier opvallen, dagklanken zijn, terwijl die uit Indië hooren in den avond of nacht.

Waar kun je ergens zoo gezellig een orgel hooren spelen als in het drukke, volop levende Amsterdam? En al klinkt de muziek niet altijd heel mooi, met een lach neurie je een oud, bekend wijsje mee, terwijl je beenen gehoorzaam de maat overnemen. Als vanzelf grijp je naar wat kleingeld, je bent je moeilijkheden vergeten, want hier, in het hart

van een werkende, nuchtere stad, klinkt luidruchtig een lied, dat hoort in het licht, dat hoort bij een lach en dat je je zorg doet vergeten.

Heel anders spreekt de nacht tot je, vooral de Indische nacht. Hiër weet ik alleen het lugubere gieren van den wind om het huis op stormige nachten laat in den herfst; en uit Indië... oh, de Indische nacht leeft van geluiden, teere en heldere en alle maken de stilte intenser stil. Luister maar eens naar dien éenen roep: „Saté!“... en dan niets meer, tot daar weer die uithaal is: „Saté!“... en weer... en weer, tot het plots een tijdlang zwijgt. De kleine saté-man heeft een klant gevonden. Hij zet zijn beide manden neer, die hij met een juk over zijn schouder draagt en bij het licht van een kleine petroleumlamp worden boven een arang-vuurtje, dat hij bij zich heeft, de

saté's knappend bruin geroosterd; op een bordje of in een pisangblad wat heete sambalsaus en het maal is gereed. „Saté!..... saté!..... saté!“..... zachter, steeds zachter, tot de roep eindelijk wegsterft..... stilte overal.

Maar lang duurt het niet. Er zijn meer verkoopers in den avond en weldra klinkt een ander, bekend geluid: ketok-ketok... ketok-ketok... ketok-ketok... de Chinees met zijn bamih-karretje rijdt voorbij: klanken en een zwaaiend lichtje, dan is het weer donker en stil.

Al die kleine geluiden uit dat verre, andere land, geluiden die hooren in de sfeer, die daar heerscht, die je niet los daarvan kunt denken, al die geluiden hebben een diepe bekoring, waarvan je

je nooit meer kunt ontdoen, wanneer je die eens hebt ondergaan.

Scherp nog herinner ik mij de sensatie van dien nacht in de bergen, toen plots stilte en rust werden gebroken door snelle, helle slagen als op een hooge gong. Het vreemde, felle rythme enerveerde en joeg op, wekte een onrust en angst, die ik nog nimmer had gekend. Intuïtief onraad beseffend, lag ik met wijd-open oogen te luisteren naar de steeds jagender slagen, die naderden, naderden tot... er klonk roepen, kreten: brand!

En ik begreep.

De tong-tong werd een geluid als alle andere geluiden, een klank, die hoort bij den Indischen nacht en die ik lief heb om de sfeer, die hij wekt, de sfeer van het donkere Oosten.

C. T.

MODERNE STROOMINGEN in de Maleische Letteren

„De Maleische Literatuur is dood!“, aldus begint Hans Overbeck, kenner der Maleische letteren als weinig anderen, een van zijn boeken over de Maleische letterkunde. En inderdaad geeft deze uitspraak, zij het ook in ietwat gechargeerden vorm, voor de oude, klassieke literatuur en dan vooral voor de actieve beoefening daarvan, de huidige situatie wel ongeveer weer. Deze voornamelijk in de 17e eeuw tot stand gekomen en sindsdien niet meer essentiël gewijzigde literatuurvorm heeft immers voor de Maleisch lezende Indonesische intelligentia haar aantrekkelijkheid wel in belangrijke mate verloren. Wel heeft

het Kantoor voor de Volkslectuur — toentertijd nog de Commissie voor de Volkslectuur geheeten — in de aanvangsperiode van zijn werkzaamheid, omstreeks het tweede decennium dezer eeuw, verscheidene van deze oude werken, niet zelden in eenigszins gecastigeerden vorm, laten drukken en onder de bevolking verspreiden, terwijl ook inheemsche uitgevers, vooral te Singapore, zich wel op dit gebied bewegen hebben (zie afb.), een populariteit — dit in tegenstelling met de klassieke Javaansche letteren in het Javaansche taalgebied — heeft dit literatuurgeneze zich onder het huidige Maleische of Maleisch lezende publiek niet weten te veroveren. Wordt dus deze oude, overgeleverde letterkunde — althans het betrekkelijk weinige, wat hiervan in druk verschenen en voor het inheemsche publiek bereikbaar is — heden ten dage nog wel gelezen en genoten, haar bloeitijd van actieve beoefening kunnen wij in elk geval wel als definitief geëindigd beschouwen. Zoodaals wij reeds terloops opmerkten, heeft de omvangrijke en uit cultureel oogpunt stellig belangwekkende, klassieke Maleische literatuur na haar uiteindelijke vormgeving een verstarringsproces ondergaan. Vernieuwende stroomingen, op een enkele exceptie na, ontbraken geheel. Deze uitzondering, waarvan een zekere evolueerende invloed had kunnen uitgaan, werd gevormd door een alleszins merkwaardige figuur, die in de eerste helft van de vorige eeuw een vernieuwing der Maleische letteren beloofde in te zetten, doch blijkbaar zoo weinig tot zijn tijdgenooten heeft gesproken, dat hij na zijn dood geen school bleek te hebben gemaakt.

We doelen hier op Abdoellah ibn Abdoelkadir Moensji, Abdoellah de

Taalleeraar, die op Malakka in Engelschen dienst werkende, groote belangstelling had voor al wat de Europeaan bracht en, van begeerte gloeiend om zijn landgenooten daarvan deelgenoot te maken, steeds opkwam voor de verheffing van hun geestelijk peil. Hij schreef, iets geheel nieuws, een autobiografie (zie afb.), benevens twee reisbeschrijvingen vol interessante details.

Mocht ondertusschen deze eerste modernist in het Maleische literaire leven voor zijn landgenooten dan al te vroeg zijn gekomen, eenige decennia na zijn dood begonnen toch, hoewel aanvankelijk zeer schuchter, de eerste symptomen van vernieuwing zich kenbaar te maken. Als de

voornaamste schakel in de zich nu inzettende evolutie-reeks moeten we stellig de inheemsche pers beschouwen. Reeds omstreeks het midden van de vorige eeuw begonnen, aanvankelijk alleen op Java, de eerste inheemsche dagbladen en periodieken te verschijnen, waarvan als oudste wel de reeds in 1855 te Solo verschijnende „Bromartani“ kan gelden, spoedig gevolgd door de „Bintang Soerabaia“ in Java's eerste handelsplaats.

Hoewel deze inheemsche pers aanvankelijk, in Westerschen zin, nog weinig journalistiek van aard was en zich ook nog zeer sterk naar de traditioneele stijl richtte, moet men haar toch beschouwen als de hoofdpoot, waardoor de geest van vernieuwing langzaam maar onweerstaanbaar in het doorroosje-slot der Maleische letteren wist door te dringen.

Geleidelijk aan begon zich naast de omslachtige, traditioneele, schrijfwijze, vol van verouderde, nietszeggende uitdrukkingen, vreemde woorden en de door de ouderwetsche literatoren zoo gaarne gebezigde Arabische tournures, een veel vlottere, hoewel niet zelden weinig verzorgde stijl baan te breken.

Ook in de keuze der onderwerpen zien wij deze bladen allengs een andere koers inslaan. Naast de bijna uitsluitend aan de klassieke geschriften ontleende feuilletons gingen ze eveneens moderne romans in afleveringen bevatten. Deze penvruchten, die een sterke beïnvloeding der Westersche journalistiek en roman-literatuur verrieden, bleken aan den smaak van het publiek te voldoen. Al spoedig gingen ze dan ook, althans in de Maleische organen, geheel de plaats van het ouderwetsche feuilleton innemen. Het behoeft uiteraard geen betoog,

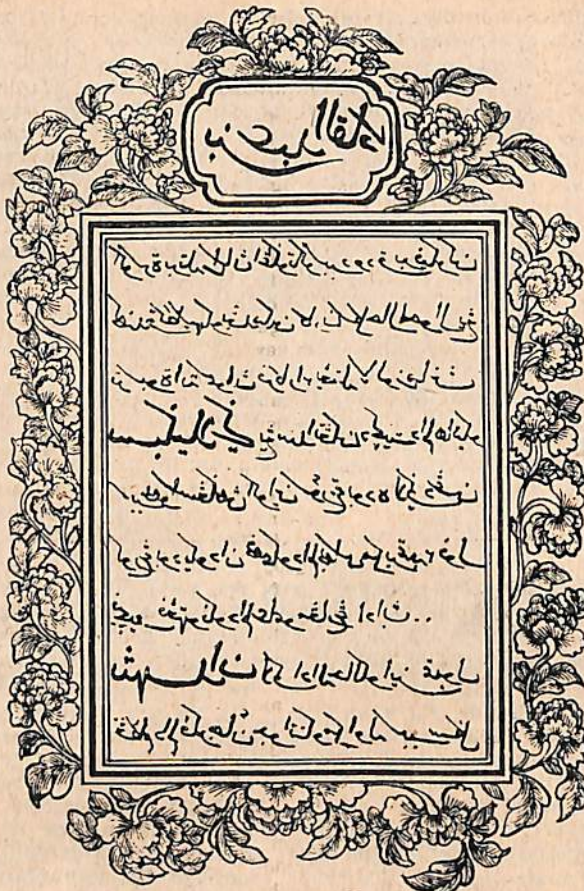

Geillumineerde pagina uit een gelithografeerd Maleisch werk, zoodaals deze in de vorige eeuw bij inheemsche uitgevers — veelal te Singapore en Penang — verschenen.

dat deze baanbrekers der jong-Maleische romanliteratuur, veelal in een weinig correct Maleisch, soms zelfs in een plaatselijk dialect geschreven, den toets van een literaire critiek naar Westersche maatstaven, zoowel naar inhoud als naar stijl, nog allerminst konden doorstaan. Gelijk elders, waar een heele samenleving zich voor een universeel ingezette evolutie ziet geplaatst, zien wij bij deze moderne romannetjes nog maar al te vaak, dat men, in een zoeken naar nieuwe onderwerpen en vormgeving, zich naar voorbeelden richtte, die naar hun gehalte zich hier maar al te weinig toe leenen. Iets dergelijks ziet men b.v. ook in Egypte, waar veel minderwaardige literatuur, grotendeels van Fransche origine, van de persen komt. Kortom, er kwam allerlei Schund op de markt, en in groote hoeveelheden.

Bovendien verschenen, naast deze voornamelijk op het erotische afgestemde schrifturen, ook wel politieke publicaties, waarvan doorgaans de groote felheid van inhoud allerminst bevorderlijk kon worden genoemd voor een natuurlijke staatkundige evolutie der Indonesische volkerengemeenschap. Het is in dit verband dan ook slechts te zien als een loffelijk initiatief, dat de Regeering zich verplicht achtte hier in te grijpen, om te trachten, deze wel rijk vloeiende, doch niet immer even kristalheldere bron in betere banen te leiden. Zij deed dit door middel van het reeds even vermelde Kantoor voor de Volkslectuur (ingesteld in 1908), dat zich tot taak stelde, de, zoowel door het Westersch als het Inheemsch onderwijs elk jaar aangroeiende massa van leestlustigen — het percentage alphabeten zal tegenwoordig overigens de 10% nauwelijks overschrijden — van goede en bovenal goedkoope lectuur te voorzien, om zodoende de bovengenoemde, gelukkig doorgaans vrij prijzige, „literatuur” terug te dringen.

Het moet dit, aan verdiensten toch reeds rijke, instituut als een zijner grootste successen aangerekend worden, dat het hierin volkomen is geslaagd. Pogen tegenwoordig Chinese uitgeverij de markt nog wel eens met minderwaardige boekjes te vergiftigen, de smaak van het publiek blijkt toch wel zoen gunste der Volkslectuur-uitgaven te zijn gekeerd, dat deze geschriften gemeenlijk slechts een ephemer bestaan is beschoren. Aanvankelijk zich grotendeels tot het uitgeven van klassieke teksten bepalend, (in Latijnsche letters, waar de andere, door de inheemsche uitgeverij verzorgde uitgaven bijna uitsluitend in Arabische karakter werden gelithografeerd, zie afb.), is Volkslectuur er reeds spoedig toe overgegaan, de meest bekende werken uit de Nederlandsche en de wereldliteratuur door vertaling en bewerking voor een Maleisch publiek toegankelijk te maken. Zoo werden boeken als Oltmans' „Schaapherder”, Kievit's „Dik Trom” en „Het Geheim van een Canadees”, Been's „Leven van Tromp”, Curwood's „Kazan de Wolfshond”, Malot's „Alleen op de Wereld”, de „Gulliver” van Swift, Marryat's „Pieter Simpel”, werken van Tolstoy, Dickens, Dumas, Felix Dahn, Shakespeare's „Koopman van Venetië” en nog verscheidene andere ook voor den belezen Indonesiër spoedig goede beelden. Tenslotte stelde Volkslectuur zich ten doel door het uitschrijven van literaire prijsvragen en het toekennen van premies voor de beste manuscripten, onder de jonge intellectueelen den wil tot schrijven te stimuleren, om zodoende de in verstarung ondergegane Maleische letterkunde tot nieuw leven te wekken. Dit streven is nu met volledig succes bekroond. Een aantal, voornamelijk uit de onderwijzerswereld gesproken, auteurs vat-

Pagina uit de inheemsche uitgave der autobiografie van Abdoellah. Slechts de twee eerste bladzijden — voor ons de laatste, daar het Arabische schrift van rechts naar links wordt geschreven — werden aldus geillumineerd.

ten de literaire pen op en zonden hun geestesproducten naar het Kantoor der Volkslectuur. Deze stroom van inzendingen bleef gestaag aanhouden. En zoo kon met het volste recht worden gezegd, dat hiermede de grondslagen waren gelegd voor een, nu gezuiverde Nieuw-Maleische literatuur, die in zich de kiemen van verdere ontwikkeling borg. Opmerkelijk is, dat deze moderne Maleisch schrijvende auteurs grotendeels geen eigenlijke Maleiers zijn (zie kaartje), maar Javanen, Bataks, Ambonneezen, enz. Waarschijnlijk zijn er zelfs zeer weinig eigenlijke Maleiers van Riou en Sumatra's Oostkust onder, wél verscheidene Minangkabausche Maleiers van Sumatra's Westkust.

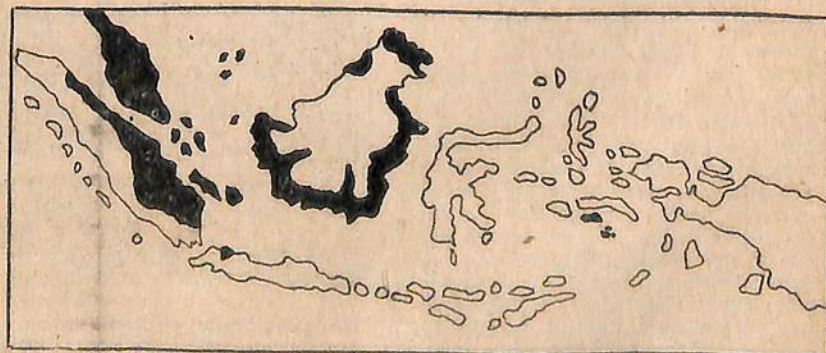
Voor onze smaak ook belangwekkend te noemen is het drie-deelige reisverhaal „Melawat ke Barat” („Kennismaking met het Westen,” 1930—1932) van den bovengenoemden journalist Adi Negoro, waarin hij in een vlotte, journalistieke stijl een beschrijving geeft van zijn reis naar Nederland en de overige landen van Europa.

Voordeel II met uitvoerige schetsen over ons land vernag onze belangstelling te wekken. Naast deze onderhoudende en leerzame opstellenbundel noemen wij nog het amusante, min of meer het detective-genre benaderende „Mentjahari pentjoeri anak perawan” (Wie heeft het meisje geschaakt?), 1932) van Soesman wiens aardige novelle „Kasih ta'erralarai” („Liefde laat zich niet schelden,” 2e dr. 1931) wij hier tevens even willen vermelden.

Legendarisch van inhoud is „Bintang Minahassa” (De Ster der Minahassa, 1931) van Hersevien M. Taulu, waarin een oude, schilderachtige legende uit de Minihassa verdienstelijk wordt weergegeven.

Bij deze korte opsomming moeten we het laten. Wie verder belangstelt in de voortbrengselen van deze nieuwste Maleische letterkunde verwijzen wij naar de artikelen „Moderne Maleische Literatuur” door Prof. Spat en „Maleische Romans” door Prof. Gonda, resp. in de jaargangen 1929 en 1934 van het Koloniaal Tijdschrift, waarin verdere titels en korte inhoudsopgaven voorkomen, terwijl ook Prof. Drewes in zijn artikel „Oud en Nieuw in de hedendaagsche Indonesische Letterkunde” in de Gids van 1931 en Dr. Hooykaas in zijn boek „Over de Maleische Literatuur”, Leiden 1937 (blz. 185—193), belangwekkende bijzonderheden mededeelen.

(Wordt vervolgd.)

De gebieden waar het Maleisch als moedertaal wordt gesproken. Als lingua franca wordt het in den geheelen Archipel gebruikt.

Een merkwaardige

voorspelling

van Ing. Loman
in den jare 1908

Ingenieur Loman is een waar profeet gebleken. In den jare 1908 deed hij een voorspelling over de toekomst van Curaçao, die reeds enkele jaren later door de feiten is bewaarheid.

Dat was op een lezing, die hij op 11 Mei van genoemd jaar hield voor de groep Suriname van het Algemeen Nederlandsch Verbond te Paramaribo over: De toekomst van Curaçao als Nederlandsche wereldhaven in West-Indië.

Men deelde toentertijd in het algemeen zijn optimisme niet.

„Evengoed als Singapore het middelpunt der kustvaart van den omliggenden archipel en de grootste overscheephaven van Oost-Azië is geworden — aldus ing. Loman in diens rede van een halve eeuw terug — zal het mogelijk zijn Curaçao te maken tot stapelplaats van Columbia, Venezuela en Haïti en tot overscheephaven voor alle transatlantische lijnen.”

In dien tijd was het Panamakanaal nog niet geopend; dat zou eerst in 1914 geschieden. Loman echter had een vooruitzienden blik. De natuurlijke haven van Willemstad, de Annabaai, haar veilige ligging en ook een gunstige ligging ten opzichte van het nabijge grote vasteland van Zuid-Amerika, voornamelijk dan ten opzichte van Venezuela, waren voor de Koninklijke Maatschappij tot Exploitatie van Petroleumbronnen in Nederlandsch-Indië aanleiding, om zich op het eiland Curaçao te vestigen.

Was Sint Eustatius de vervallen grootheid, „de gouden rots” uit het verleden, Curaçao bleek het eiland met een gouden toekomst!

De Bataafsche exploiteerde in Venezuela twee oliebedrijven. Op 20 October 1916 richtte zij de Curaçaosche Petroleum Maatschappij op met een kapitaal van vier miljoen, met het doel de verwerking van de in Venezuela gewonnen petroleum op Curaçao te doen geschieden. De voorbereiding der plannen duurde nog enkele jaren en op 23 Mei 1918 nam het eigenlijke bedrijf een aanvang, toen de eerste kerosine en gasolie der Koninklijke Shell op de Curaçaosche markt verscheen. Het kapitaal was inmiddels tot 7½ miljoen gulden vergroot. Op het aangekochte verlaten schiereiland Asiento verrees een stookolie-bunkerstation en een grootsch opgezette moderne fabriek voor het raffineren der olie, getuigende van Nederlandsche ondernemingsgeest en ingenieurskunde. Met de vestiging van het petroleumbedrijf op Curaçao in 1916 deed de groot-industrie haar intrede in dit deel der West-Indische gebieden.

Op 9 Maart 1925 werd de Curaçaosche Petroleum Industrie Maatschappij met een kapitaal van 30 miljoen te Willemstad gevestigd, welke de rechten van de C.P.M. overnam. Van dat jaar af dagteekende de geweldige uitbreiding van het bedrijf. De destillatie van ruwe olie steeg van 614.947 tot 1.370.442 ton. Als de prins in het tooversprookje zou deze on-

derneming het eiland uit zijn slaap doen ontwaken.

Als wij thans de balans opmaken van het gebiedsdeel Curaçao voorheen en thans, dan kan men niet anders dan met groote dankbaarheid op de afgelopen jaren van ontwikkeling en vooruitgang terugzien. Een vooruitgang, fenomenaal en ongekend in 'slands geschiedenis. Curaçao bezit thans de grootste raffinaderij ter wereld, een lichtend voorbeeld van energieke ontplooiing en rusteloozen arbeid, welke Nederlands naam ten goede gekomen is, maar ongetwijfeld ook nadjver zal hebben opgewekt bij andere landen.

Armoede is in welvaart veranderd op het eerst zoo eenvoudige eiland, dat een staalkaart van nationaliteiten geworden is, en waar duizenden hun werk vinden. Jaarlijksche subsidie van het moederland is in een overschot omgezet. Het overzeesch gebied in de Caribische zee kon miljoenen uitgeven voor verbetering en moderniseering en zelfs een fonds voor onverwachte tegenslagen stichten. Het stadje, dat op het schiereiland Asiento verrees, ontving ter eere van de Koningin-moeder den naam Emmastad. Met fierheid kan ons land neerblikken op het door kennis en doorzettingsvermogen gestichte bedrijf. Het kleine eiland, met een oppervlakte van 1/5 van Noord-Holland en een bevolking van bijna 63000 zielen, bezit in Willemstad een wereldhaven, die Rotterdam en Amsterdam over het hoofd gegroeid is. In 1912 vertrokken er 410 stoomschepen, in 1938 was dit aantal gestegen tot 6872, in totaal een inhoud vertegenwoordigend van 41.635.399 M³ bruto. Als onderdeel van de C.P.I. Mij. werd in October 1918 de Curaçaosche Scheepvaart Maatschappij opgericht, die een groot aantal tankolieschepen en sleepboten exploiteert.

De doorvoer van het eiland nam van 55.259.000 kg. in 1914 tot 189.627.821 kg. in 1938 toe. De uitvoer steeg van f. 1541 in 1912 tot f. 187.197.397. Twaalf en half miljoen ton aardolie werd verwerkt tot verschillende olieproducten. Een der belangrijkste bronnen van inkomsten zijn de loodsgelden, die in 1913 nog slechts f. 34.461 bedroegen. Deze liepen later op tot één miljoen gulden!

Curaçao heeft zijn eigen droogdok: het „Koningin Wilhelmina droogdok”, zijn smeeroliefabriek en blik- en kistenfabriek. Het is bunkerstation en toeristenhaven tegelijk. Duizenden vreemdelingen bezoeken jaarlijks, vooral uit Amerika, het eiland.

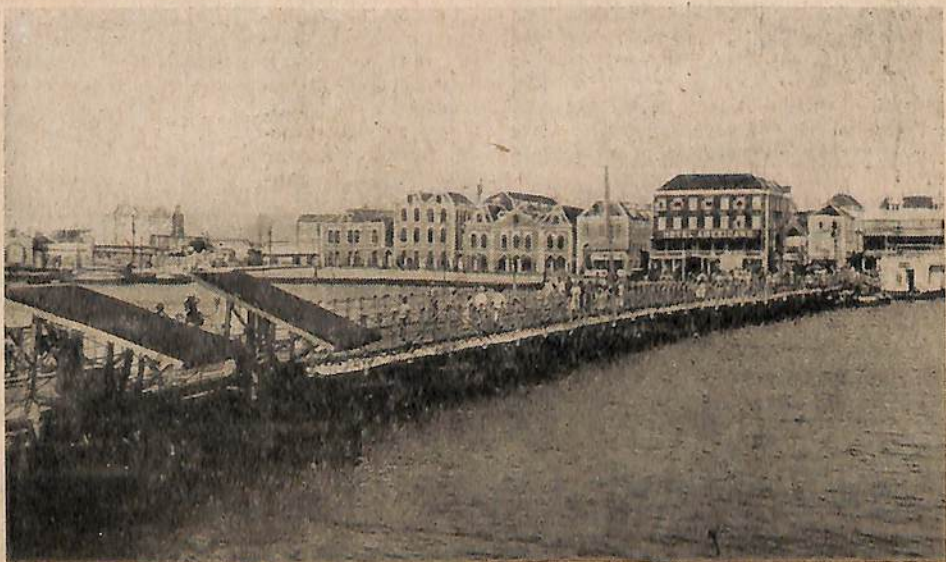
Wel heeft de groote eenzijdige ontwikkeling van Curaçao een schaduwkant, n.l. dat de geheele welvaart van één product afhankelijk is. Niet ten onrechte heeft Dr. Ir. P. Cohen Henriques de oprichting van een Curaçao-Instituut bepleit, ter bestudeering van vele economische vraagstukken. Want al is petroleum de bron van alle welvaart van het eiland, de vraag is gewettigd of dit zoo zal blijven. In een vorig nummer van ons blad wees onze medewerker Macamba reeds op de dreiging, die als een zwaard van Damocles boven Curaçao hangt. Een dreiging, die wreede waarheid zou worden als Venezuela eigen olie zelf zou gaan raffineren!

Worden de belangen van andere industrieën en die van landbouw en veeveelt thans wel voldoende behartigd, zoo kan men zich terecht afvragen. En komen de geestelijke behoeften — in vergelijking met het materiele, i.c. de alles beheerschende olie — niet in het gedrang?

Eenzelfde vooruitgang als Curaçao beleefde het eiland Aruba, waar een Amerikaanse Petroleum Maatschappij werkt, die het eerst vrij onbekende eilandje eveneens tot een welvarende plaats heeft omgetooverd, waar 13 miljoen ton olie tot verschillende olieproducten worden verwerkt. Ook dit eiland heeft een tijdperk van grooten bloei beleefd en is met Curaçao in het huidig tijdsgewricht van groot belang voor de geallieerden geweest.

Zoowel de Nederlandsche Maatschappij (De Arend), als de Amerikaanse (Standard Oil) werken broederlijk naast elkaar op Aruba. De op 29 Januari 1929 aldaar opgerichte Lago Oil Company heeft 15 Maart dezes jaars haar milliardste barrel ruwe olie verwerkt sedert haar oprichting. San Nicolas, de hoofdstad, bezit de grootste en meest moderne fabriek ter wereld.

F. O. D.

De „Koningin Emma” ponton-brug — Curaçao.

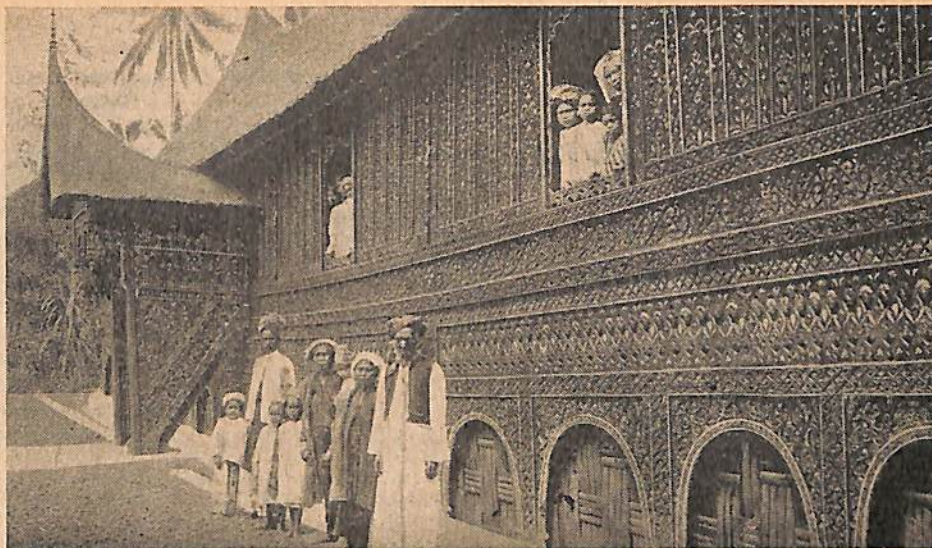
Minang- kabau

II (slot).

Eenige bewoners van de typische Minangkabausche huizen, op nevenstaande foto, hebben zich voor deze vensters van hun huizen te Taboe en Solok laten kiekken. Ook de mamag, de oude heer, die voor het huis staat, heeft het niet beneden zijn waardigheid geacht, zich te laten vereeuwigen.

Geen wonder, dat hij trotsch op zijn huis is, zoo sierlijk van bouw en zoo rijk versierd met beeldhouwwerk. Elk plekje van den voorgevel van deze huizen is versierd en toch kan men niet van overlading spreken, zoo beheerscht is elk motief. Nu zijn dit ook wel een paar van de allermooiste woningen.

Achter de ruimte, waar zich dus het familieleven afspeelt, ligt het gedeelte, waar zich de afzonderlijke slaapkamers voor de gezinnen bevinden.

Een der fraaiste Minangkabausche huizen te Solok.

Uit: Indië in Beeld (A.N.W.B.)

Minangkabausche Loemboeng
(rijstschuur).

Uit: Indië in Beeld (A.N.W.B.)

De kielvormig ingezonken noklijn eindigt in twee spitsen, zoodat de dakvorm sterk aan een zeeschip doet denken. Vaak zijn er twee daken als het ware boven elkaar gebouwd. Beide eindigen dan in een scherp opwaarts gerichte punt. Ook dit is op de laatstgenoemde foto goed te zien.

Niet minder kenmerkend zijn de rijstschuren. Behalve de zadelvormige noklijn is het meest opvallende bij deze gebouwtjes de eigenaardigheid, dat de wanden niet loodrecht staan, maar schuin naar boven uitwijken. Dit komt doordat de

vloer, die ook hier een paar voet boven den grond ligt, kleinere oppervlakte heeft, dan het raam, waarop het dak rust. De stijlen van deze sierlijke padischuur (loemboeng) staan dus schuin. Ook hier is houtsnijwerk weer overvloedig toegepast bij de mooiste exemplaren. De wanden zijn geheel gesloten, meest van gevlochten bamboe. De opening, waardoor de padi binnen gebracht wordt, bevindt zich in den driehoek, gevormd door de dakvlakken aan den achterkant. Slechts een flinke ladder kan dus toegang geven tot de bergruimte.

Het dak van de loemboeng, zoowel als dat van het huis is bedekt met een zeer duurzame planten-vezelstof, idjoek, de zwarte vezels van den suikerpalm. Om het indringen van regenwater zoo veel mogelijk te voorkomen, zijn nok en dakranden soms met blik bekleed, wat de duurzaamheid van het dak nog verhoogt. Dit gaat soms wel een 40 jaar mee.

In het effen watervlak van den rustigen vijver weerspiegelt zich het Mohammedaansche bedehuis, de Moskee, die op onderstaande foto is vereeuwigd: Een breedgetakte waringin, de boom, waarin volgens het oude volksgeloof goede geesten huizen, geeft een overvloed van schaduw aan de omgeving. Slanke palmen reiken tot boven de Misigit.

Zoo ligt menige moskee in haar omlijsting van tropischen plantengroei.

Op de treden voor den ingang ziet ge overal de sandalen der bezoekers staan, want niemand mag de moskee betreden met schoeisel aan en vóór de voeten goed te hebben gereinigd in den waschbak voor den opgang der moskee.

In het korte geschiedkundige overzicht in mijn vorige artikel heb ik reeds even over den Islam gesproken. Deze gods-

Misigit te Fort de Kock (let op de breedgetakte Waringin).

dienst is hier sterk verbreid door hadji's uit Atjeh, door de Padri's. De oude naam van Atjeh is Pedir.

De Padri's en de Adat.

De Padri-beweging werd in Minangkabau het eerst merkbaar gedurende het Engelsche tusschenbestuur (1795—1819). Een groot deel der bevolking was toen reeds Mohammedaan, maar de voorschriften van den Koran werden niet streng genoeg opgevolgd volgens het inzicht van de fanatieke Padri's. Bovendien zijn verschillende voorschriften uit den Koran niet te rijmen met de instellingen van het matriarchaat. Tegen het godsdienstig drijven der hadji's verzette zich de partij, die geen verandering wilde en vasthield aan de oude gebruiken, dus de adat-partij. Het is begrijpelijk, dat hiertoe de invloedrijke volks-hoofden behoorden. Hun gezag was immers een uitvloeisel van het moederrecht.

Deze partij riep de hulp in van het Engelsche gezag, doch Raffles was niet bij machte die te verleenen. Sterk heeft zich toen de Padri-invloed uitgebreid. Van een zuiver godsdienstige beweging, met goede maatschappelijke tendenzen, als bestrijding van het opiumkwaad, het dobbelen en de hanengevechten, heeft ze zich ontwikkeld tot een vrijheidsstrijd tegen het koloniaal gezag.

Tot 1838 hebben de Padri-oorlogen geduurd. Eerst de verovering der laatste belangrijke vesting, Bondjol, ± 23 k.m. ten Noorden van Fort de Kock, vestigde ons gezag voor goed in de Bovenlanden. Toch duurde het nog tot 1857, eer men het verantwoord vond verschillende militaire posten in het binnenland in te trekken.

Ik heb hier iets van de Padri-oorlogen verteld, om eenigszins begrijpelijk te maken de stuwende kracht, die voor dit land uitgaat van den Islam. Nochtans heeft men ook steeds krachtig vastgehouden aan de oude gebruiken, dus aan de adat. En in de laatste tientallen jaren brengt de jeugd, die te Fort de Kock, Padang, Medan of op Java is gaan studeeren, er in steeds toenemende mate de Westersche ideeën. Deze zijn vaak in strijd, zoowel met de adat als met den Islam. Onder dezen Westerschen invloed blijft de Minangkabauer echter meer zich zelf dan de Menadonees en de Batak.

Wat ons in de toekomst van dit volk doet gelooven, is vooral de combinatie van de rust, waarmede ze weten op te treden en de vastheid van karakter, die ze daarbij toonen.

Opvoeding tot zelfstandigheid.

Dit volk voedt zijn mannelijken jeugd dan ook wel op op een wijze, die zelfstandigheid moet aankweeken. De jongen mag al vroeg den nacht niet meer bij moeder thuis doorbrengen, maar slaapt in de soerau of godsdienstschool, waar hij door ouderen wordt ingelicht omtrent godsdienst en adat. De moeder voedt haar zoons dus slechts op zolang zij nog werkelijk kind zijn, maar ook dan nog onder minder gunstige omstandigheden, want de goede gezinssfeer, die den West-Europeeschen familiekring tot een der beste opvoedingscentra kan maken, is

onder het matriarchaat vrijwel uitgesloten.

Veel jongens verlaten zelfs al jong hun dorp om in een soerau van een andere plaats te gaan studeeren, zoodat ze pas na jaren eens naar het familiehuis terugkeeren.

Het schijnt, dat de geheele opvoeding er op is ingericht hen al vroeg de wijde wereld in te sturen. Geen wonder, dat de Minangkabausche man in vele havenplaatsen op Sumatra kleine kolonies heeft gesticht. Daar passen zij zich weldra geheel aan de gewoonten van het land aan en trouwen vaak met een vrouw uit die landstreek. Zij zijn dan dus voor het matriarchaat verloren.

Een uitzondering vormt de groote vestiging op Malakka, waarheen geheele families getrokken zijn, reeds omstreeks 1600, en waar dan ook de moederrechtelijke maatschappijvorm is bewaard gebleven.

Het zou natuurlijk niet moeilijk vallen, evenals bij andere volkeren, op verschillende mooie karaktertrekken te wijzen, maar we hebben slechts gewezen op de eigenschappen, die hen een invloedrijke plaats onder de Indonesische volken doen innemen.

De mooiste kant van het vrouwelijk karakter, zooals dat onder onze verhoudingen tot uiting kan komen, heeft bij het matriarchaat weinig kans. De vrouw heeft voor haar volkomen ontplooiing een eigen huiselijken kring noodig, waarin zij dingen zelfstandig kan regelen. Dat is onder het matriarchaat onmogelijk.

En nu nog iets over de spelen en vermaken van dit volk.

Krijgertje spelen, tollen, verstoppertje spelen, nabootsingsspelletjes, het lijkt alles veel op onze kinderspeelen.

Iets meer valt te zeggen over het vliegeren, een vermaak, waar men ook op Java zooveel van houdt en waaraan ook de volwassenen deelnemen. Het touw wordt met glaspoeder ingewreven en is dan gereed voor het vliegergevecht. De

kunst is nu, het touw van een mededinger door te zagen. De vlieger van de verslagen partij is voor den overwinnaar.

Bekend is ook een eenvoudig damspel, maar niet het schaakspel, zooals bij de Bataks.

Dobbelen en wedden bij gevechten van krekels en vooral van hanen, komen hier evenzeer voor als bij de andere volkeren van den Archipel.

Tenslotte willen we nog iets vertellen bij de foto van het schermdansen. Een goede „mantjakker" moet een bekwaam danser en een geoeftend sportsman zijn. Jarenlange oefening is een vereischte, naast natuurlijke aanleg. De danssport heeft ten doel het aankweeken van beheersching, zelfvertrouwen, vlugheid en behendigheid.

De donkere kleeding, de gespannen gelaatsuitdrukking, het korte, kromme, blinkende mes, de kort afgebroken klanken, die de strijders nu en dan laten hooren, geven aan het schermdansen een eenigszins onheilspellend cachet en verschaffen tevens een blik op het karakter van dit merkwaardige volk.

Menantjak, de parade met den voet.

Het Meer van Bagendit (bij Garoet).

De Koningin der Aarde in de West II

Periodieken

In de oorlogsjaren heeft ook de periodieke pers in Curaçao — evenals de in ons vorig artikel besproken dagbladpers — vooruitgang gemaakt. Niet alleen is zij in omvang, inhoud en invloed toegenomen, zij is ook meer „blijvend” geworden. Onvruchtbare experimenten zijn minder veelvuldig geweest en het blijkt, dat de toeneming inderdaad aan de behoefte beantwoordt. Hierbij mag niet over het hoofd worden gezien, dat — doordat het moederland geenerlei leestof meer bood — de kansen voor de Curaçaosche periodieke pers gunstig waren, doch anderzijds is de (Noord) Amerikaanse periodieke pers voor het Curaçaosche leven van grooter betekenis geworden. Amerikaanse unieke publiciteitsmethoden werden niet minder dan volmaakt. Het populaire Weekblad „Time”, wekelijksche samenvattende commentaar der wereldgebeurtenissen, komt op z'n hoogst — dank zij het vliegverkeer en gedecentraliseerde methode van drukken — twee dagen later op de Curaçaosche tafels dan dat het zijn lezers in New York bereikt. Dit blad heeft dan ook op Curaçao een abonné-aantal van niet minder dan 500, hetgeen — gezien de Curaçaosche omstandigheden — een zéér hoog aantal is.

De geïllustreerde weekbladen Life en Look, het maandblad Reader's Digest (in zijn Amerikaanse en Spaansche edities) worden op Curaçao druk gelezen. Hetzelfde kan worden gezegd van het Cubaansche, geïllustreerde, weekblad Carteles.

Drie papiamentsche periodieken kent Curaçao.

De beide weekbladen van de roomsch-katholieke Missie „La Cruz” en „La Union” hebben een groote opslag. Het eerste is een nieuws- en familiebladje onder redactie van pater W. de Barbançon. Het tweede een nieuws- en sociaal blad onder leiding van den heer Constan Cassiano en pater Willem Brada. Beide beantwoorden zij blijkbaar aan de (geringe) geestelijke en intellectuele behoeften van hun uitgebreiden lezerskring. Journalistiek staan zij op gering peil en zij hebben den opgang der Curaçaosche pers nauwelijks meegemaakt.

Een papiamentsch maandblad, dat een gezelligheids-taak vervult, „Guedelcra” geheeten, staat op wat hooger peil, dat evenwel voor een Europeesch-geaarden lezerskring toch te laag ligt.

Een veel gelezen Nederlandsch weekblad is „Curaçao”, dat zich intensief bezig houdt met de vraagstukken van den dag. Zijn inhoud is zeer ongelijkmatig. Er komen eenerzijds leesbare, interessante en goed geschreven artikelen van politieke of economische strekking in voor, doch anderzijds kan het zeer dilettantische stukken bevatten. Het is een blad van veelal onevenwichtige kritische gezindheid. Soms tijds opbouwend, dikwijls nijdig en onbeheerscht. Op velen werkt het als een roode lap op een, eenigszins vadsigen, stier, anderen gaan het schouderophalend voorbij en weer anderen zien er hun kritischen zin in verwezenlijkt.

Dit blad — dat men als een niet-katholiek kritisch orgaan zou kunnen beschetsen — zou, breed gezien, een nuttige functie kunnen vervullen, ware het dat het aan zijn scherpste dieper grondigheid, waardigheid en meer zelfcritiek zou paren.

Belangwekkender dan de weekbladen zijn de met langer tusschenpoos verschijnende periodieken.

Een van de beste bladen is ongetwijfeld het maandblad „Neerlandia”, dat onder de even geestdriftige als zorgvuldige redactionele leiding staat van den heer Willem Meijer, directeur van de Algemeene Middelbare School (het Peter Stuyvesant College). Meijer is een geestdriftig man, goed vaderlander en kenner van Oost en West. Al is „Neerlandia” het orgaan van het Algemeen Nederlandsch Verbond, veeleer zou men het een algemeen maandblad kunnen noemen, een van de bladen in Curaçao, die den moederlandschen toets zouden kunnen doorstaan. De redacteur heeft kans gezien, bij sommige intellectueelen de tropische inactiviteit te overwinnen en zoodoende verkreeg hij een kleinen kring van medewerkers, die met hun aan actualiteit of historie ontleende belangstelling, aan dit zestien bladzijden beslaande maandblad, een cachet verleenen, dat voor de West wel zeldzaam is.

Zoowel de Gereformeerde als de Joodsche gemeenschap bezitten hun eigen periodieken, respectievelijk „De Gids” en „Mikveh Jisraël” (de bron van Israel) geheeten. Het eerste wordt geredigeerd door dominé Kroeze, het tweede door rabbijn Is. Jessurun Cardozo. Beide bladen bevatten veelal interessante artikelen en zijn zeer leesbaar.

Het maandblad „Hou en Trouw” is een jeugd-orgaan, dat geredigeerd wordt door de fraters van Tilburg en met name door den geestdriftigen kindervriend frater Fidelius. Een alleraardigst blad, frisch en vroolijk geschreven, zorgvuldig opgemaakt en zoo gaarne gelezen, dat het — voor zoo'n kleine bevolking — een zeldzaam hooge opslag bezit: niet minder dan ongeveer 4000 exemplaren!

Een aantal gestencilde school-, sport- en verenigingsbladjes gaan wij voorbij, zonder dat wij zouden willen ontkennen, dat zij in die kleine, familiële gemeenschap die Curaçao is, een, in hun soort, belangrijke plaats innemen.

Een voortreffelijk blad is „Lux”. Dit één maal in de twee maanden verschijnende, keurig uitgevoerde, blad staat onder hoofdredactie van den bekwamen pater Maurus Hulsmán. Het heeft een redactie-commissie van katholieke intellectueelen, doch het staat gastvrij open voor andersdenkende schrijvers. Het bevat een keur van leesbare, interessante, op zeer goed peil staande artikelen van historischen, sociaal-economischen of religieuzen aard en bij wijze van poëtische afwisseling pleegt het ook wel verzen te plaatsen, hetzij van plaatselijke, hetzij van Nederlandsche dichters.

„De Stoep” verschijnt op ongeregelde

tijden. Ongetwijfeld is dit Curaçao's merkwaardigste periodiek. Het is geheel van letterkundigen aard. Opgericht door den arts Christiaan Engels (de dichter Luc. Tournier) en door den dichter Frits van der Molen (thans te New York bij het persbureau Aneta werkzaam), heeft het thans als mede-redacteur Hendrik de Wit, den redacteur van het dagblad „Beurs- en Nieuwsberichten”. Na den val van Insulinde was „De Stoep” het eenige vrije, Nederlandsche, letterkundige periodiek.

Er is nu ongeveer een dozijn nummers van „De Stoep” verschenen. Deze zijn van ongelijken inhoud. Sommige maken een dilettantischen indruk, andere (vooral de latere) staan op behoorlijk en zelfs boven middelmatig peil.

Eén geheel nummer werd gewijd aan vaderlandsche poëzie, een bloemlezing die waarlijk kostelijk en kostbaar mag heeten; een ander nummer bevat één novelle (Het Gezicht van Penafiel) geschreven onder pseudo en zeker waardig om ook in Nederland te worden gekend. Andere „Stoepen” waren gewijd aan Curaçaosche en Surinaamsche letterkunde in proza en poëzie en aan het werk van Adriaan van der Veen. Jan Greshoff verleende zijn medewerking aan „De Stoep”. De Regeering en de Staten van Curaçao verleenden het blad (te) kleine subsidies. Enkele bijzondere talenten werden door dit blad ontdekt. Wij vermelden van deze ontdekkingen met name den prozaïst Wim van Nuland (pseudo van den priester Möhlmann).

„De Stoep” is het — om velerlei reden — waard in Nederland te worden gekend. Naar wij meenen te weten, worden ten deze thans stappen ondernomen.

Wanneer wij nu nog melding maken van het jonge, felle, politieke orgaan „Democraat” (orgaan van de jonge Democratische Partij), van het „Militairen Politietijdschrift” en van de „oliebladen” „De Passaat” (Royal Dutch) en „Esso News” (Standard Oil — Aruba), dan meenen wij een volledig overzicht van de in Curaçao verschijnende bladen te hebben gegeven.

Voor een landje met nauwelijks 125.000 inwoners, waarvan, dank zij de voortreffelijke Nederlandsche bemoeiingen, slechts 2 procent analfabeet is (mèt Uruguay het laagste cijfer van het geheele westelijke halfrond! — Vereenigde Staten ongeveer 4 procent; Haïti... 98 procent), doch waarvan het intellectuele peil onvergelijkbaar is met dat van het moederland, strekt de situatie der Curaçaosche dagblad- en periodieke pers tot voldoening, temeer daar deze situatie steeds gunstiger wordt.

Zij heeft het volste recht op moederlandsche belangstelling en het is niet minder dan Nederlandsche plicht, dat hier te lande kennis worde genomen van de Curaçaosche bladen. Wij bepleiten, dat deze belangstelling zich uite in het ter lezing leggen van de Curaçaosche bladen in onze openbare leesalen en bibliotheken. Dit zal niet alleen der Curaçaosche pers ten goede komen, doch ook de kennis van en de belangstelling vóór ons kleine Rijksdeel in de West doen toenemen. Hetgeen steeds dringender noodzakelijk wordt.

MACAMBA.